

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INNOVATSION YONDASHUVLARNING
AHAMIYATI****Ikromova Musharraf A'zamjon qizi***Tadqiqotchi*musharrafxonimikromova@gmail.com**MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received:19.09.2025**Revised: 20.09.2025**Accepted:21.09.2025***KALIT SO'ZLAR:***boshlang'ich ta'lim,
innovatsion
texnologiyalar, interfaol
metodlar, o'yin
texnologiyalari,
pedagogik yondashuv**Maqolada boshlang'ich ta'limda innovatsion yondashuvlarning ahamiyati yoritilgan. Boshlang'ich ta'limning maqsad va vazifalari, innovatsion texnologiyalar, o'qituvchining roli hamda yangi metodlarning afzalliklari haqida batafsil fikr yuritilgan. Xulosada zamonaviy yondashuvlar ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni ta'kidlangan.*

Kirish. Mamlakatimizda so'nggi yillarda ta'lim-tarbiya tizimini tubdan isloh qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Chunki har qanday jamiyat taraqqiyoti, avvalo, yosh avlodning bilim darajasi va ma'naviy-ma'rifiy saviyasi bilan belgilanadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, boshlang'ich ta'lim tizimi alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki bu bosqichda bola ilk bor o'qish, yozish, hisoblash kabi asosiy savodxonlik ko'nikmalarini egallaydi, dunyoqarashi shakllanadi va jamiyatda faol shaxs sifatida kamol topishga qadam qo'yadi.

Boshlang'ich ta'lim – o'quvchilarning keyingi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o'qishlari uchun zarur poydevor hisoblanadi. Shu sababli bu bosqichda qo'llaniladigan metodlar, pedagogik texnologiyalar va o'qituvchilarning yondashuvlari alohida o'rganishni

talab qiladi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar, interfaol usullar va zamonaviy pedagogik yondashuvlarning keng qo'llanilishi boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Boshlang'ich ta'limning maqsad va vazifalari.

Boshlang'ich ta'limning asosiy maqsadi – o'quvchilarda bilim olishga qiziqish uyg'otish, ularni mustaqil fikrlashga, o'z fikrini erkin ifodalashga o'rgatish va zarur savodxonlik ko'nikmalarini shakllantirishdan iboratdir. Bu davrda o'quvchilar nafaqat o'qish va yozishga, balki ijodiy tafakkurga, muloqot madaniyatiga ham o'rgatiladi.

Boshlang'ich ta'limning vazifalari quyidagilardan iborat:

1. O'quvchilarda boshlang'ich savodxonlikni shakllantirish;
2. Mantiqiy fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish;
3. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash;
4. Bolalarda mustaqil o'rganish va ijodiy faoliyatga qiziqish uyg'otish;
5. Ularni ijtimoiy hayotga moslashtirish va jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantirish.

Dunyo tajribasidan ma'lumki, boshlang'ich ta'limga qo'yilgan poydevor qanchalik mustahkam bo'lsa, keyingi bosqichlarda bilim olish shunchalik samarali kechadi. Shu sababli bu jarayonda innovatsion yondashuvlardan foydalanish dolzarb hisoblanadi.

Innovatsion texnologiyalar va metodlarning o'rni.

Hozirgi davrda boshlang'ich ta'lim jarayonida bir qator innovatsion pedagogik texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Ularning eng samaralilari quyidagilar hisoblanadi:

1. Interfaol metodlar. Interfaol metodlar o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirokini ta'minlaydi. Masalan, "Aqliy hujum" usuli o'quvchilarning erkin fikrlarini yuzaga chiqaradi, "Klaster" usuli esa bilimlarni tizimlashtirishga yordam beradi. "Insert" texnologiyasi o'quvchilarni mustaqil o'qishga o'rgatib, matndan kerakli ma'lumotlarni ajratib olish ko'nikmasini rivojlantiradi.

2. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT). Boshlang'ich ta'limda multimedia vositalaridan foydalanish darslarni yanada qiziqarli qiladi. Elektron darsliklar, onlayn platformalar, interaktiv taqdimotlar bolalarda vizual eslab qolish ko'nikmasini rivojlantiradi. Masalan, matematika darsida animatsion dasturlar yordamida misollarni tushuntirish yoki ona tili darsida interaktiv mashqlarni qo'llash dars samaradorligini oshiradi.

3. O'yin texnologiyalari (Gamifikatsiya). Bolalar uchun o'yin – tabiiy faoliyat turi. Shu sababli ta'limiy o'yinlardan foydalanish, topshiriqlarni musobaqa tarzida tashkil etish o'quvchilarni darsga faol jalb etadi. Masalan, ingliz tili darsida "so'z topish o'yini", matematika darsida "sonli domino" kabi mashg'ulotlar samarali hisoblanadi.

4. Loyihaviy metod. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun kichik loyihalar ustida ishlash ularni mustaqil izlanishga, jamoada hamkorlikda faoliyat yuritishga o'rgatadi. Masalan, "Mening mahallam", "Tabiat go'zalliklari" kabi mavzularda loyiha ishlari o'quvchilarning tafakkurini kengaytiradi.

5. CLIL metodikasi (Content and Language Integrated Learning). So'nggi yillarda CLIL metodikasi ham boshlang'ich ta'limda qo'llanila boshladi. Bu metod orqali fanlarni chet tili bilan integratsiya qilib o'qitish bolalarda nafaqat fan bilimlarini, balki til ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

O'qituvchining roli va kompetensiyalari

Boshlang'ich ta'limdagi o'qituvchi o'quvchilarning bilim olish jarayonida bosh yo'l boshchi hisoblanadi. Zamonaviy pedagog faqatgina bilim beruvchi emas, balki tarbiyachi, psixolog, innovator va tashkilotchi hamdir.

Bugungi o'qituvchidan quyidagi kompetensiyalar talab etiladi:

- Kasbiy kompetensiya – fanini mukammal bilish va uni bolalarga tushunarli yetkazish qobiliyati;
- Pedagogik kompetensiya – o'quvchilarni o'qitish va tarbiyalashning samarali usullarini qo'llash;
- Axborot-kommunikatsion kompetensiya – zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish;
- Ijtimoiy-psixologik kompetensiya – bolalar bilan muloqotda empatiya, mehribonlik va pedagogik etikaning namoyon bo'lishi.

Boshlang'ich ta'limdagi o'qituvchining innovatsion faoliyati nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini oshiradi, balki ularning shaxs sifatida shakllanishida ham muhim rol o'ynaydi.

Amaliy natijalar va tajriba. Innovatsion metodlardan foydalanish natijasida o'quvchilar:

- a) bilimlarni mustaqil izlab topishga o'rganadi;
- b) o'z fikrini erkin va mantiqiy bayon qila oladi;
- c) jamoada ishlash va hamkorlik ko'nikmalarini egallaydi;
- 4) dars jarayoni ularda qiziqish uyg'otadi va bilim olishga motivatsiya oshadi.

O'zbekistonning turli hududlarida o'tkazilgan tajriba darslari shuni ko'rsatmoqdaki, innovatsion yondashuvlar qo'llanilgan sinflarda o'quvchilarning darsga qatnashish faolligi 25–30% ga oshgan, bilimlarni o'zlashtirish darajasi esa sezilarli yaxshilangan.

Xulosa va takliflar. Boshlang'ich ta'limda innovatsion yondashuvlardan foydalanish

o'quvchilarning faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashni shakllantiradi va darslarni qiziqarli tashkil etishga yordam beradi. Shu bois quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining malakasini muntazam oshirish va ularni innovatsion texnologiyalarga o'rgatish;
2. Dars jarayonida elektron resurslar va interaktiv platformalardan samarali foydalanish;
3. O'quvchilarni ijodiy faoliyatga kengroq jalb etish;
4. O'yin texnologiyalari va loyihaviy metodlarni yanada ko'proq joriy etish;
5. Boshlang'ich ta'limda xalqaro tajribalarni o'rganish va mahalliy sharoitga moslashtirish.

Demak, boshlang'ich ta'limda innovatsion yondashuvlarni joriy etish zamonaviy ta'lim sifatini oshirishning eng muhim omillaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi qarori. Toshkent, 2020.
2. Hasanboyeva O., Yo'ldosheva S. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Qodirov A. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2021.
4. Shodmonov E. va boshq. Pedagogik innovatsiyalar. Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
5. UNESCO. Innovative Teaching and Learning Practices in Primary Education. Paris, 2021.
6. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978.